

پوهنتون اسلام
پوهنځی شرعیات وفتون
پروگرام ماستری تاسیر و حدیث

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

تفسیر موضوعی سورة الزمر

(رساله ماستری)

محصل: مجیب الرحمن " نصرت "

استاد رهنما: پوهاند دکتور محمد اسماعیل لیبیب بلخی

سال : 1400 هـ ش - 1443 هـ ق

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری تفسیر
و حدیث

امارت اسلامی
افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

تفسیر موضوعی سورة الزمر

(رساله ماستری)

محصل: مجیب الرحمن " نُصرت"
استاد رهنما: پوهاند دکتور محمد اسماعیل لیبب بلخی
سال : 1400 هـ ش - 1443 هـ ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دپارتمنت تفسیر و حدیث

بورده ماستری

تصدیق نامه

محترم مجیب الرحمن ولد حبیب الرحمن ID: SH-MST-99-764 محصل دور ششم تفسیر و حدیث
که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: تفسیر موضوعی سوره الزمر
به روز ۱۳۳۳ تاریخ ۱ / ۱ / ۱۴۰۱ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس
بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۲ (نمره به عدد) ۵۵ و ۵۵ (نمره به حروف) گردید.

موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور فصیح الله عبدالباقی	عضو هیات	
۲	دکتور نصرمن الله مجاهد	عضو هیات	
۳	دکتور محمد اسماعیل نبیب بلخی	استاد رهنما و رئیس جلسه دفاع	

..... معاون علمی

..... امر بورده ماستری

خلاصه بحث

این سوره مبارکه بنابر روایت موثق بنام الالزمر مسمی گردیده است و الالزمر خود در لغت به معنی گروه و جماعت بوده که این کلمه در آیه 71 این سوره ذکر گردیده است و این سوره شامل 75 آیه می باشد.

این سوره مبارکه به اعتبار تقسیم موضوعی به پانزده (15) مقطع تقسیم شده است که هر مقطع روی یک موضوع خاص رشته سخن را می گشاید مثلاً مقطع اول (آیه های 1 الی 4) موضوع آن ، نزول قرآن کریم از سوی الله متعال و تخصیص عبادات برای او تعالی بوده و مقطع دوم (آیه های 5 الی 7) که موضوع آن نشانه های از قدرت الله متعال در هستی و خلقت انسان، است به همین ترتیب مقطع پایانی یعنی مقطع پانزدهم (آیه های کریمه 71 الی 75) موضوع ، سرانجام انسان های نیک بخت و بد بخت ، را احتوا کرده اند

ولی در کل، همه ی این مقاطع روی یک موضوع محوری و اصل اساسی که محور اصلی این سوره را تشکیل داده است یعنی قضیه توحید و یگانه گی الله متعال، می چرخد . توحید که اساس همه نعمت های ابدی و جاویدانی آخرت ، و سبب مدد الهی در دنیا محسوب می گردد اما در برابر ، منشأ تمامی بدبختی ها و سر در گمی انسان در امور دنیوی ، و نیز علت دخول همیشه گی انسان به جهنم و آن هم به گونه ذلیلانه در شرک و کفر که منافی توحید هستند، نهفته است تا جای که دخول و وارد شدن گروه گروه انسان ها به جنت و جهنم در گروی این دو اصل (توحید و کفر) قرار گرفته است.

در نهایت، این سوره مبارکه با لفظ (وَ قِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) ترجمه : و گفته شود: تمامی حمد و ثنا مخصوص پروردگار عالمیان می باشد، به پایان می رسد.

واژه های کلیدی : ، سَبَقَ ، الزمر ،

فهرست

1	مقدمه.....
2	اسباب اختيار موضوع : .....
2	اهمیت موضوع : .....
3	سوال های تحقیق: .....
3	الف : سوال های تحقیق: .....
3	ب : سوال های فرعی : .....
4	پیشینه تحقیق: .....
4	اهداف تحقیق: .....
5	روش تحقیق: .....
5	مشکلات من ، پیرامون تهیه تحقیق: .....
6	خطه بحث .....

تمهید مفاهیم کلی بحث

8	موضوع اول : تعریف تفسیر موضوع .....
8	فرع اول : معنی لغوی .....
9	فرع دوم : معنی اصطلاحی .....
9	فرع سوم : اهمیت و فواید تفسیر موضوعی .....
10	موضوع دوم : معرفی سوره الزمز .....
10	فرع اول : تعریف لغوی .....
14	فرع سوم : تعریف لغوی واژه سوره .....
11	فرع چهارم : تعریف اصطلاحی سوره .....

- 11 ..... فرع پنجم – وجه نامگذاری سورة الزمر
- 12 ..... فرع ششم – ترتیب و تعداد آیات سورة الزمر
- 12 ..... فرع هفتم – مکی یا مدنی بودن سورة الزمر
- 13 ..... فرع هشتم – فضایل سورة الزمر
- 13 ..... فرع نهم – موضوع محوری سورة الزمر
- 15 ..... فرع دهم : مناسبات در سورة الزمر

مقطع اول (آیه های کریمه 1 الی 4)

نزول قرآن کریم از سوی الله متعال و تخصیص عبادات برای او تعالی

- 22 ..... موضوع اول : سبب نزول آیات مقطع اول
- 23 ..... موضوع دوم : مناسبت مقطع اول با محور اصلی سورة
- 24 ..... موضوع سوم : ترجمه و تفسیر آیه های مقطع اول
- 24 ..... فرع اول: ترجمه تحت اللفظی آیه های کریمه
- 25 ..... فرع دوم : توضیح برخی از واژه های این مقطع
- 31 ..... فرع سوم : تفسیر اجمالی آیه های کریمه
- 35 ..... موضوع چهارم : درس ها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع

مقطع دوم (آیه های 5 الی 7)

نشانه های از قدرت الله متعال در هستی و خلقت انسان

- 36 ..... موضوع اول : مناسبت های این مقطع
- 37 ..... فرع سوم : تفسیر اجمالی آیه های کریمه این مقطع
- 42 ..... موضوع سوم : درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع

مقطع سوم (آیه های 8 و 9)

مقایسه انسان مؤمن با انسان کافر

44 ..... موضوع اول : سبب نزول آیه های کریمه مقطع سوم:

44 ..... موضوع دوم : مناسبات این مقطع

45 ..... فرع دوم : توضیح برخی از واژه های این مقطع

46 ..... فرع سوم : تفسیر اجمالی آیه های کریمه این مقطع

49 ..... موضوع چهارم : درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع

مقطع چهارم (آیه های کریمه 10 الی 20)

رهنمایی برای اهل ایمان و بیم برای اهل شرک

51 ..... موضوع اول : سبب نزول آیه های کریمه مقطع چهارم

51 ..... موضوع دوم : مناسبت های این مقطع

54 ..... فرع سوم : تفسیر اجمالی آیه های کریمه این مقطع

60 ..... موضوع چهارم : درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع

مقطع پنجم (آیه کریمه 21)

از دلایل وحدانیت و قدرت او تعالی

61Error! Bookmark not defined..... موضوع اول : مناسبت های این مقطع

62Error! Bookmark not defined..... فرع دوم : تفسیر اجمالی آیه کریمه این مقطع

64..... موضوع چهارم : درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع

مقطع ششم (آیه های کریمه 22 الی 26)

تعامل مؤمنان با قرآن کریم و موقف کافران در برابر قرآن و سرانجام آنان

65 ..... موضوع اول : سبب نزول آیه های کریمه مقطع ششم

66 ..... موضوع دوم : مناسبت های این مقطع

66 ..... فرع دوم : تفسیر اجمالی آیه های کریمه این مقطع

70 ..... موضوع چهارم : درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع

مقطع هفتم (آیه کریمه 27 الی 31)

ضرب المثل ها برای تذکیر و عربی بودن قرآن کریم

71 ..... موضوع اول : مناسبت های این مقطع

72 ..... فرع دوم : توضیح برخی از واژه های این مقطع

75 ..... فرع سوم : تفسیر اجمالی آیه های کریمه این مقطع

77 ..... موضوع چهارم : درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع

مقطع هشتم (آیه های کریمه 32 الی 37)

وعده های الهی برای مؤمنان و وعید به کافران

78 ..... موضوع اول : سبب نزول آیه های کریمه مقطع هشتم

78 ..... موضوع دوم : مناسبت های این مقطع

79 ..... فرع دوم : توضیح برخی از واژه های این مقطع

82 ..... فرع سوم : تفسیر اجمالی آیه های کریمه این مقطع

84 ..... موضوع چهارم : درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع

مقطع نهم (آیه های کریمه 38 الی 40)

گمراهی مشرکان و سرزنش آنان از سوی الله سبحانه

86 ..... موضوع اول: مناسبت های این مقطع

87 ..... فرع دوم : تفسیر اجمالی آیه های کریمه این مقطع

89 ..... موضوع چهارم : درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع

مقطع دهم (آیه های کریمه 41 الی 48)

نماد های از علم و توانایی الله متعال

- 90 ..... موضوع اول : سبب نزول آیه های کریمه مقطع دهم
- 92 ..... فرع دوم : توضیح برخی از واژه های این مقطع
- 93 ..... فرع سوم : تفسیر اجمالی آیه های کریمه این مقطع
- 96 ..... موضوع چهارم : درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع

مقطع یازدهم (49 الی 52)

تصویر انسان در میان نعمت ها و مصیبت ها

- 98 ..... موضوع اول : مناسبت های این مقطع
- 99 ..... فرع دوم : توضیح برخی از واژه های این مقطع
- 101 ..... فرع سوم : تفسیر اجمالی آیه های کریمه این مقطع
- 103 ..... موضوع سوم: درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع

مقطع دوازدهم (53 الی 59)

دعوت به برگشت بسوی خداوند ثواب

- 104 ..... موضوع اول : سبب نزول آیه های کریمه مقطع دوازدهم
- 107 ..... موضوع دوم : مناسبت های این مقطع
- 109 ..... فرع سوم : تفسیر اجمالی آیه های کریمه این مقطع
- 111 ..... موضوع چهارم : درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع

مقطع سیزدهم (60 الی 67)

حالات مردم در رستاخیز و دلایل الوهیت و وحدانیت خداوند متعال

- 113 ..... موضوع اول : سبب نزول آیه های کریمه مقطع سیزدهم
- 114 ..... موضوع دوم : مناسبت های این مقطع
- 116 ..... فرع دوم : تفسیر اجمالی آیه های کریمه این مقطع
- 118 ..... موضوع چهارم : درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع

مقطع چهاردهم (آیه های کریمه 68 الی 70)

دو نفخه در صور و ترس و هیبتهای رستاخیز

موضوع اول: مناسبت های این مقطع..... 119

موضوع سوم : درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع..... 121

مقطع پانزدهم (آیه های کریمه 71 الی 75)

سرانجام انسان های نیک بخت و بد بخت

موضوع اول: مناسبت های این مقطع..... 122

فرع دوم: تفسیر اجمالی آیه های کریمه این مقطع..... 123

موضوع سوم : درسها و اندرزهای برگرفته شده از این مقطع..... 126

خاتمه

الف : نتیجه گیری 127

ب : پیشنهادات 132

ج : فهرست آیات 133

د : فهرست اعلام 135

ز : فهرست 136

Abstract 138

خاتمه

این بخش شامل نتیجه گیری، پیشنهادات و فهارس می باشد

الف : نتیجه گیری

- از آنچه طی پانزده مقطع سوره الزمر نگاشته شده، به شرح ذیل نتیجه گیری می شود.
- این سوره مبارکه بنابر روایت موثق بنام الزمر مسمی گردیده است و الزمر خود در لغت به معنی گروه و جماعت بوده که این کلمه در آیه 71 این سوره ذکر گردیده است و این سوره شامل 75 آیه می باشد.
- هیچ گونه عبادت به در قبولیت نمی رسد مگر این که از صفت اخلاص برخوردار باشد.
- قرآن، حقا که از صفت آسمانی بودن برخوردار می باشد یعنی قرآن ساخته هیچ بشر نه بلکه از سوی خالق بشر نازل شده است.
- نشانه های الله سبحان در جهان هستی و قرار دادن آن منحصیث دلیل و حجت برای توحید و یگانه الله متعال است.
- الله متعال در حقیقت ، خالق و ایجاد کننده تمامی مخلوقات روی زمین است .
- قضیه کفر نسبت به ایمان حیرت آور و قابل تعجب است زیرا برای اقامه ایمان دلایل فراوان وجود دارد و لی بر کفر کافران هیچ دلیل منطقی سراغ نیست باوجود این هم باز بیشترین مردم کفر می ورزند .
- الله متعال از بنده گانش بی نیاز بوده ولی بنده ها به او باری تعالی نیازمند می باشند .
- عدالت الله سبحان در روز قیامت قائم و ثابت بوده و آن روز نیز حتمی الوقوع می باشد
- الله متعال ، از کفر و شکر ورزی بنده گان خود ، به طور مطلق بی نیاز است
- هیچ کسی بار گناه کسی دیگری را به دوش نخواهد کشید
- الله تعالی آفتاب و مهتاب را طوری آفریده است که هر دو در مدار خود در حرکت بود و از آن هیچ گاه توقف ننموده از مدار خویش بیرون نمی شوند.
- انسان ها هیچ چیزی را از الله متعال ، پنهان کرده نمی تواند زیرا او باری تعالی، حتی بر آنچه که در سینه نهفته است آگاه و عالم است.

- انسان قانت درحقیقت عبارت از فردی است که در برابر احکام الله متعال و رسول اش ، فرمان بردار و تسلیم می باشد.
- بهترین نماز ، در واقع نمازی است که قیام یعنی در آن طویل تر باشد.
- در حقیقت انسان که از سرمایه ایمان به الله متعال، مستفید بوده و حیات خود را در کمال اطاعت و فرمان برداری او باری تعالی می گذراند برتر و بهتر است نسبت به انسان که ناسپاس و کافر که زنده گانی خود را در جاده کفر و گمراهی به سر می رساند
- فردی عالم و دانشمند از فرد جاهل برتر و بهتر است اما هر گاه که فرد عالم و دانشمند به علم خود عمل ننماید در آن صورت هر دو در انحطاط و کج روی یکسان می باشند.
- الله متعال بر پیامبر خود – صلی الله علیه و سلم – و نیز بر مؤمنان عنایت و احسان ویژه ی را مبذول داشته است طوریکه آنان را به سوی کمال و کامیابی واقعی هدایت و رهنمایی نموده است.
- هر کی در دنیا دست به دامان نیکوی بزند حقا که در دنیا و آخرت نتیجه نیکو کاری خویش را خواهد دید.
- اهل جهنم در حقیقت ، کسانی اند که بر علاوه ظلم بر خویشان ، در حق اهل و عیال خویش نیز ظلم را روا داشته اند.
- برانگیخته شدن و حساب اعمال در روز رستاخیز و سایر احوال دیگر این روز همه برحق و واقع شدنی است .
- عبادت خالصانه در واقع ، عبادتی است که از رنگ و بوی هر گونه شرک و ریا مبرا بوده و هیچ موردی از امور منافی توحید در آن جا نگرفته باشد.
- هر گاه برای فردی گمراهی دخول جهنم ازلی بوده باشد در این صورت هیچ گونه دعوت و پند از سوی هر گونه واعظ و مصلح مفید واقع نبوده و تمامی تلاش های فرد عوت گر بی نتیجه خواهد بود.
- برای اثبات قدرت و یگانه گی الله متعال دلایل بی شمار در مخلوقات و کائنات وجود داشته که دایم الحال برای این مدعا ناطق و گویا می باشد .

- از نشانه های گسترده و بی شمار الهی در کائنات تنها اهل خرد و عقل سلیم بهره برداری کامل و شامل کرده می تواند. الله متعال چشمه ها و جوی بارها را توسط آب فروآمده از آسمان ، نظر به ضرورت مردمان در نقاط مختلف زمین ایجاد می نماید.
- قلب های انسان ها به دو گونه است نخست قلب قابل هدایت و هدایت پذیر و دوم قلب های که سخت و سفت اند که قابل هدایت نیستند.
- قرآن کریم بهترین سخن و کلام است تا مؤمنان از ارزیابی آن بهره مند شوند زیرا اخبار قرآنی همه اش صدق و احکام اش همه عدل می است.
- اهل خشیت و خوف از الله متعال ، از فضیلت و برتری ویژه برخوردار اند طوریکه آنان در برابر شنیدن قرآن کریم متاثر گردیده قلب های آنان در جریان شنیدن و عید الله متعال، لرزان و در ترس آمده است نرم و گرم می گردد.
- عذاب های آخرت هر چی باشد در نوع خود خطیر و جانسوز است اما خطرناک تر و آذاردهنده تر زمانی خواهد بود که انسان سمت و طرف نزول و آمدن آنها را نداند .
- گرفت و تعذیب الهی در دنیا عموماً در قالب مسخ ، خسف و قتل و غیره می باشد
- اگر ایمان مردم به روز رستاخیز و آخرت به گونه جزم و علم یقینی می بود در این صورت هیچ کسی بسوی انکار و تکذیب دین و بسوی کفر و ظلم روی نمی آورد. برای افهام درست و مبالغه در هدایت یک فردی مورد هدف، بیان مثال ها و به تطویر کشیدن قضیه مطلوب جائز و پسندیده می باشد.
- الله متعال ، در قرآن کریم برای هدایت افراد هر گونه مثالی را بیان داشته است.
- در روستاخیز میان انسان ها دعوا و خصومت وجود خواهد داشت و الله متعال میان آنان فیصله عادلان و برحق بنابر متصف بودن او تعالی بر صفت حق خواهد کرد.
- الله متعال چنان غالب و توانای است که در اجرای اراده اش هیچ کسی را مجال نزاع و ممانعت نمی باشد.
- بدان ، هر گاه که الله متعال یادی از وعید خویش در قبال عمل کردهای مشرکین کند در ادامه دلایل مبنی بر ابطال عقاید آنان را بیان می کند .
- سنت ثابته الله متعال ، برای حمایت بنده خود ، در امور دنیوی و اخروی ، کافی و کفایت کننده است .

- تحقق وعده الهی برای انبیاء – علیهم السلام _ و مؤمنان واقعی، یک امری حتمی و قابل اجرا می باشد
- اهل شرک و کفر و ظلم در زنده گانی تار و تاریک بنابر تناقضات فکری و اعتقادی که دارند به سر می برند.
- مراد از ظلم در این آیه ، شرک است زیرا شرک در واقع ، ظلم بزرگ است.
- فراخی و تنگی در رزق و روزی بنابر محبت و نیرزدیکی به الله متعال نمی باشد بلکه این مهم بر اساس حکمت و تربیه تدریجی الهی برای افراد و جماعات تعیین می گردد
- نسبت دادن منشأ هر نعمت و راحت ظاهری و باطنی، بسوی غیر الله متعال در حقیقت، اوج قباحت و وقاحت یک فرد را نشان می دهد.
- الله متعال ظالمان و کفار را به زودی به سرانجام اعمال شان خواهد رساند و این امر را به گونه وعد و عید برای آنان دایما گوش زد کرده است.
- وسعت فضل و رحمت پروردگار نسبت به بنده گان اش در قبولیت توبه آنان با وجود هر گونه گناه و بزرگی حجم آن ، بر ملا می گردد.
- شتاب در توبه کردن قبل از فرارسیدن عذاب ها در دنیا و قبل از فرارسیدن مرگ ، الزامی و واجب می باشد علی الخصوص قبل از فرارسیدن مرگ، پدیده ی که به سراغ هر فرد آمدنی بوده و بعد از آن هیچ گونه توبه و برگشت قابل قبول نمی باشد.
- بهترین دستور را که الله متعال نازل کرده است همانا التزام به اوامر او اجتناب از نواهی اش می باشد.
- از نمونه های رحمت الهی بر بنده گان اش ، نسبت دادن عذر برای شان در ضمن هشدار و بر حذر ساختن آنان می باشد . سیاه شدن چهرها در روز محشر نشانه و علامه کفر و خلود انسان در جهنم می باشد.
- الله متعال ، در سرای آخرت مؤمنین را به شرف کامیابی نایل می گرداند یعنی آنان را از عذاب و آتش جهنم نجات می دهد.
- مردمان به هیچ وجهی ، الله تعالی را، چنانکه شایسته او است، نشناخته اند.
- عموماً یکی از اوصاف دستار، چپ بودن که نشانه ضعف و نقص است می باشد ولی نظر به عده روایات هر دو دست بلا کیف الله متعال راست و از صفت نقص مبرا می باشد.
- از آنجای که تمامی نعمت ها از بابت فضل و احسان او باری تعالی می باشد بناء اطاعت از اوامر او، اجتناب از نواهی او و شکر گزاری و ستایش او بر همه گان لازمی می باشد. تکلیف در حقیقت بعد از شرع و رسیدن پیام بر انسان، محقق می گردد.
- باز بودن درب های جنت در آخرت برای مؤمنین در واقع، نماد از پاداش و بزرگداشت از آنان می باشد.
- اهل جنت بعد از داخل شدن در جنت چنین جملات را که در آیه ذکر گردید یاد آوری می کنند بنابر تصور آنان که گویا جنت بعد از تملیک از سوی دیگران توسط آنان استملاک شده است.

- در حقیقت ، کائنات با همه اجزای آن، این ندای تسلیمی و ندای پرهیبت را به جهت شکرگزاری بر او تعالی ، بنابر عدل و قسط اش در فیصله میان بنده گان، سر میدهند، به همین خاطر این سخن در این آیه به سوی هیچ گوینده نسبت داده نشده و به گونه مطلق ذکر گردیده است تا دلیل برای شهادت همه کائنات ، بر جلال و کبریایی او تعالی، باشد.
- باید در پایان هر کار خیر و نیک ، حمد و ثنای الله متعال گفته شود چنانکه الله متعال آفرینش را با حمد خویش آغاز کرده فرمود(الحمد لله الذی خلق السموات و الأرض) ترجمه : همه ثنا و حمد مخصوص ذاتی است که آسمان ها و زمین را آفرید. و نیز او تعالی بعد از وقوع سرانجام عالم و رسیدن اشقیا و سعءاء به جایگاه های شان ، حمد خویش را متذکر ساخت است (و قیل الحمد لله رب العالمین) ترجمه : و گفته شود: تمامی حمد و ثنا مخصوص پروردگار عالمیان می باشد.

ب : پیشنهادات

در این رساله، سوره مبارکه الزمر به گونه تفسیر موضوعی، تفسیر گردید و من در ضمن، مناسب می دانیم تا موارد ذیل را همچو پیشنهادات متذکر گردم.

1. شایسته میدانم که محصلین ماستری در بخش تفسیر و حدیث جهت تهیه رساله ماستری شان، رو به تفسیر موضوعی یک از سوره های قرآنی آورند و سوره مورد نظر را در سایه تمامی پرانسیپ های علمی برای تفسیر موضوعی مورد تحلیل قرار دهند
2. برای الگو گیری و نمونه برداری در راستای تفسیر موضوعی، مناسب ترین کتاب را که می توان از آن یاد کرد همانا – التفسیر الموضوعی لسور لقران الکریم – است که حقا تمامی نورم ها و مناهج ارزند تفسیر موضوعی در آن رعایت گردیده است .
3. بهترین کار برای تهیه یک رساله کامل، همان بلدیت با منابع و مصر دست نخست می باشد که حقا این کار ممکن نیست مگر در ضمن بلدیت کامل با زبان عربی بناء تاکید بر اکید پیشنهاد می نمایم تا محصلین بخش ماستری تا بر زبان عربی صلاحیت کامل و شامل حاصل نمایند.
4. برای شرح مفردات مورد نظر ضمن مراجعه به امهات مصر، از موسوعة الکرمة و اخواتها نیز بهره جستن قابل ارزش و چشمگیر خواهد شد.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af